

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1995/37

Karar Sayısı : 1995/31

Karar Günü : 11.7.1995

R.G. Tarih-Sayı :23.03.1996-22589

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Yargıtay 10. Hukuk Dairesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 110. maddesinin birinci tûmcesinin, "... suç sayılır bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği verilmemesi..." bölümünün Anayasa'nın 2., 5., 60. ve 61. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Kısmen kendi kusuru sonucu meydana gelen bir trafik kazasında yaralanan ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nca tedavi altına alınan sigortalıya 506 sayılı Yasa'nın 110. maddesine göre ödenmekte olan iş göremezlik ödeneği Kurum'ca kesilmiş ve o tarihe kadar ödenenlerin de geri verilmesi istenilmiştir.

Sigortalı tarafından açılan dava sonucunda Kurum'ca ödenmesi kesilen geçici iş göremezlik ödeneğinin ödenmesine ve davacı için 506 sayılı Yasa'nın 110. maddesinin uygulanamayacağını tesbitine ilişkin karar, Sosyal Sigortalar Kurumu'nca temyiz edilmiştir.

Temyiz istemini inceleyen Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 506 sayılı Yasa'nın 110. maddesinin birinci tûmcesinde yer alan ve "suç sayılan bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği verilmemesini" öngören kuralın iptali istemiyledoğrudan Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralı

506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın iptali istenilen bölümün yer aldığı 110. maddesi şöyledir:

"Madde 110- Kastı veya suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik geliri verilmez. Sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımı yapılır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

3- "MADDE 60.- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliğı sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

4- "MADDE 61.- Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur."

IV- İLK İNCELEME ve SINIRLAMA SORUNU

Anayasa Mahkemesi İctüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, İhsan PEKEL, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER ve Lütfi F. TUNCEL'in katılmalarıyla 11.7.1995 günü yapılan ilk inceleme toplantısında;

1- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, oybirliğiyle,

2- İtiraz yoluna başvuran Mahkeme'ce iptali istenen 506 sayılı Yasa'nın 110. maddesinin birinci tûmcesinde yer alan "... suç sayılır bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneğı verilmemesi ..."ni öngören kural hakkındaki esas incelemenin, uyuşmazlığın taksirli bir hareket yüzünden doğması nedeniyle "... suç sayılır taksirli bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneğı verilmemesi ..." yönünden yapılmasına, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU ile Lütfi F. TUNCEL'in karşıoyları ve oyçokluğuyla karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, itiraz konusu yasa kuralı ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereğı görüşölüp düşünölüdü :

A- Anayasa'nın 2., 5. ve 60. Maddeleri Yönünden İnceleme

Anayasa'nın "sosyal güvenlik hakkı" başlıklı 60. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olacağı öngörülmüştür. Sosyal güvenlik hakkı, çalışanların yaşamlarının ve yarınlarının güvencesidir. Sosyal güvenlik, toplumun parçası olan bireylere, gelirleri ne olursa olsun doğal bir olay olan yaşlılık ile hastalık, kaza, ölüm ve malûllük gibi sosyal riskler karşısında asgari bir yaşam düzeyi sağlama amacına yöneliktir. 60. maddenin ikinci fıkrasında, Devlete sosyal güvenliği sağlayacak gerekli önlemleri almak ve teşkilâtı kurmak görevi verilmiştir. TC. Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu, ülkemizde sosyal güvenliğin temelini oluşturan kurumlardır. Sosyal Sigortalar Kurumu, hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlara, iş kazalarıyla meslek hastalıkları, hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımları yapan sosyal güvenlik kuruluşudur. Çalışmaları, yasal ölçüler içinde ve sigorta esaslarına göre düzenlenmiştir. Bu madde, sosyal güvenliğin düzenlenmesinde temel kural olmakla birlikte, Anayasa'nın, çalışma hayatını düzenleyen diğer kuralları da bütün sosyal güvenlik kurumları gibi Sosyal Sigortalar Kurumu için de geçerlidir.

Sosyal devlet, Anayasa'nın 2. maddesi uyarınca vatandaşın sosyal durumu ve refahı ile ilgilenen ve onlara asgarî yaşam düzeyi sağlayan devlettir. Anayasa'nın 5. maddesinde ise, "... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerine, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak ..." devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın itiraz konusu 110. maddesinde, kasdî veya suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan ya da hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneğiyle sürekli iş göremezlik gelirin verilemeyeceği ve sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımlarının yapılacağı öngörülmüştür. Buna göre, suç sayılır bir hareketiyle iş kazasına uğraması durumunda, sigortalı geçici işgöremezlik gelirinden yararlandırılmamaktadır.

Sosyal sigorta yasalarla kurulmuş bir sistem olup, sigortanın kapsamı, sigorta alanı ve kapsadığı riskler ile alınacak primler yasal ölçülerle belirlenmiştir. Sosyal güvenliğin ve sigortanın temel özelliği ve nedeni olan sosyal risklerin karşılaması işlevinin yasalarda öngörülmesi zorunludur. Öte yandan, modern toplumun ulaştığı bilimsel düzey ve ileri teknolojik uygulamalar iş kazaları ve meslek hastalıkları kavramlarına yeni boyutlar getirmiş ve yeni iş güvenliği sorunlarını ortaya çıkarmıştır. İleri ve karmaşık teknolojik uygulamalar bağlamında "kusur" kavramı, ceza hukukundaki anlamıyla "suç kavramı"na dönüşebilmekte ve maddenin düzenlenişine göre kasdî suç olmasa bile bu tür suç sayılabilir bir eylemi yüzünden işçi sosyal güvenliğinden yoksun kalabilmektedir.

Emeğinden ve sosyal güvenlik hakkından başka hiçbir güvenceye sahip olmayan işçinin, suç sayılabilecek kusurlu bir eylemi nedeniyle sosyal güvenlikten yoksun bırakılması, prime dayanan sigorta anlayışına uygun değildir.

Taksirli suçları nedeniyle meydana gelen iş kazalarında işçiyi geçici iş göremezlik gelirinden yoksun bırakan Yasa'nın 110. maddesindeki kural, sosyal güvenlik hakkının özüne aykırıdır.

Bu nedenlerle, sınırlama kararı uyarınca incelenen 110. maddedeki itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 5. ve 60. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Haşim KILIÇ bu görüşe katılmamıştır.

B- Anayasa'nın 61. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 61. maddesinde harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gazilerin, sakatların, yaşlıların ve korunmaya muhtaç çocukların devletçe korunmalarına yönelik özel kurallar konulmuştur.

Anayasa'nın 60. ve 61. maddeleri, geniş anlamda sosyal güvenlik konularının düzenlemelerine karşın birbirinden tümüyle ayırırlar. 61. madde de, toplumun özel olarak koruması ve gözetmesi gereken bir kesiminin sosyal güvenliği, 60. maddede ise, sigorta esasına dayanan ve çalışanların geleceğini güvence altına alan sosyal güvenlik sistemleri düzenlemektedir.

Bu nedenle, itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 61. maddesi ile ilgisi görülememiştir.

VI- SONUÇ

17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 110. maddesinin, "... suç sayılan taksirli bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği verilmemesi ..." yönünden İPTALİNE, Haşim KILIÇ'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

11.7.1995 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
İhsan PEKEL	Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI

Üye
Ali HÜNER

Üye
Lütfi F. TUNCEL

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/37

Karar Sayısı : 1995/31

(İlk İnceleme Evresinde Sınırlamaya İlişkin)

Anayasa Mahkemesi'nce;

17.1.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 110. maddesinin, "...suç sayılan taksirli bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneğinin verilmemesi..." yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nce sınırlanarak incelenen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın "sigortalının kasdı ve suç sayılır hareketi" başlıklı 110. maddesi ise aynen:

"Madde 110.- Kasdı veya suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ve sürekli iş göremezlik geliri verilmez. Sigortalıya yalnız gerekli sağlık yardımları yapılır." şeklindedir.

İtiraz yoluna başvuran Yargıtay 10. Hukuk Dairesi kararında; "Suç sayılan bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği verilmemesini" öngören kuralın iptali istenmektedir.

Maddede, suç sayılı hareketler, kendi içinde kasdı, taksirli gibi bir ayırımı tabi tutulmamıştır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi 10.12.1991 günü aldığı E. 1991/23, K. 1991/47 sayılı benzer bir kararında, aynı maddede yer alan "...suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri verilmemesi"ne ilişkin kuralı, taksirli suç ayırımı yapmadan iptal etmiştir.

Anayasa'nın 152. maddesine göre, davaya bakmakta olan mahkeme "uygulanacak bir kanun veya ... hükümlerini" Anayasa'ya aykırı görmesi veya taraflardan birinin aykırılık savını ciddi bulduğu kanısına varması durumunda bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir.

Esas Sayısı : 1995/37
Karar Sayısı : 1995/31

Yerel Mahkemenin, bir kuralı Anayasa Mahkemesi'ne götürebilme ve Anayasa Mahkemesi'nin de itiraz yoluyla gelen işte Anayasa'ya uygunluk denetimi yapabilme yetkileri "uygulanacak kural" ile sınırlıdır.

Yargıtay 10. Dairesinin başvuru kararından ve olaydan anlaşıldığı üzere davada uygulanacak kural "suç sayılır bir hareketi yüzünden hastalanan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği" verilmemesi ile ilgilidir.

Bu kuralın, maddede yazılı olmayan taksirli suçlarla ayrıca sınırlandırılması "uygulanacak kural"ın Anayasa Mahkemesi'nce suçun niteliğine özgülenerek daraltılması sonucunu doğurur.

Açıklanan nedenlerle verilen kararın, uygulanacak kuralın taksirli suçlarla ayrıca sınırlandırılması ve bu kapsamla iptali yönüne karşıyız.

Üye

Yılmaz ALİEFENDİOĞLU

Üye

Lütfi F. TUNCEL

KARŞIOY GEREKÇEM

Esas Sayısı : 1995/37

Karar Sayısı : 1995/31

Anayasa'nın 60. maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilerek sosyal riskler karşısında asgari bir hayat seviyenin teminat altına alınması amaçlanmıştır. Yine aynı madde de, belirtilen sosyal güvenliği sağlayacak sosyal güvenlik kuruluşlarını kurma görevi de devlete verilmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumu bu kapsamda görev yapan bir sosyal güvenlik kuruluşudur.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesi işveren sorumluluğunu düzenlemiştir. İşverenin kendi suç sayılır bir hareketi sebebiyle meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığından dolayı Sosyal Sigortalar Kurumu'nun işçiye yaptığı ödemeler işverenden tahsil edilmektedir. Bu maddenin Anayasa'ya aykırılığı iddia edilmiş fakat Anayasa Mahkemesi 1990/28 Esas, 1991/11 sayılı kararı ile maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Kararda " ... İşverenin Sosyal Sigortalar karşısındaki sorumluluğunu düzenleyen itiraz konusu kural, kurumun iş kazası ya da meslek hastalığına uğrayan sigortalı için yaptığı giderleri sigortalının zarara uğramasına neden olanlarından rûcu yoluyla geri isteyebilme hakkı,

kurumuna sigortalıya yardım yapma ödevi dolayısıyla malvarlığında meydana gelen eksiltmeyi kısmen ve tümüyle giderme olanağı sağlar. Öte yandan zararı ödemek durumunda bulunan kişilerin bundan böyle sigortalının sağlığını ve can güvenliğini korumak yönünden daha çok özen göstermesi sağlanmış, iş kazası ve meslek hastalıklarının meydana gelmesi önlenmiş olur." denmektedir. Kararda da belirtildiği gibi işveren sorumluluğunun temel amacı Sosyal Sigortalar Kurumu'nun malvarlığının eksilmemesi ile işçinin can güvenliği konusunda gerekli önlemleri almasını temin için sözkonusu yasa hükmü düzenlenmiştir. Dava konusu Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 110. maddesi de işçi sorumluluğuna yönelik getirilmiş paralel bir hükümdür. İşçinin kasdî ve suç sayılır bir hareketi yüzünden iş kazasına uğraması ya da meslek hastalığına tutulması halinde sigortalıya geçici ya da devamlı daimi iş göremezlik geliri verilmemek suretiyle hem Sosyal Sigortalar Kurumu'nun malvarlığının eksilmesi önlenmek istenmiş hem de işçinin işinde daha dikkatli davranması düşünülerek işyerinde başkalarına zarar vermemesi amaçlanmıştır.

Dava konusu yasa hükmü, suç teşkil eden bir fiil neticesinde iş kazasına uğrayan işçilere geçici iş göremezlik ödeneği verilmemesini öngörüyordu. Bu bölüm çoğunluk görüşü gereğince iptal edilmiştir. Çoğunluk gerekçesinde özellikle taksirli suçlar açısından işçinin yasada belirtilen gelirden mahrum edilemeyeceği vurgulanmıştır. Taksirli suç ağır olabileceği gibi hafif de olabilir. Ağır taksirde suçlu fiil sonunda doğacak ağır zararın olmasını arzu etmemesine rağmen bu zararın olabileceğini tahmin edebilecek durumdadır. Yasakoyucu işçinin belirtilen bu taksirli fiili sonunda (esasen tahmin edilebilir) meydana gelebilecek zararı önlemek için dava konusu yasa hükmünü getirmiştir. İptal edilmekle ağır kusur sonucu büyük zararların doğmasına sebep olan kişiler sosyal hak kavramına sığınarak suç sayılan bir hareketi yüzünden Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan yardım sağlayacaktır.

Sosyal güvenlik hakkını, devlet kuracağı sosyal güvenlik kuruluşları eliyle yürüteceğine göre Anayasa'nın 65. maddesi gereğince malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde bu görevini yerine getirecektir. Aksi halde sosyal güvenlik kuruluşlarının malvarlığında meydana gelen eksilme kurumu acze düşürebilir. İşçinin işyerinde azami özeni göstermesi ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun malî yapısı düşünülerek yasakoyucu sosyal güvenlik hakkına belirtilen sınırlamayı getirmiştir.

Bu nedenlerle çoğunluğun iptal kararına katılmıyorum.

Üye

Haşim KILIÇ